

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K

pol leta . . . 5.—

četrt leta . . . 2.50

posamezna številka po 20 h.

Za oznanija je plačati od enostopne petlit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

dvakrat . . . 12

trikrat . . . 10

za nadaljna vrvičenja od petlit-vrste po 8 h.

Oznaniha sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročilno, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 4. maja 1916.

Zavezinim društvom.

Ob koncu meseca julija 1914, ko je vzplamtel vojni vihar, je skoro popolnoma prenehalo društveno delovanje. Zaveza rešuje samo najvažnejše in najnujnejše zadeve; nekatera Zavezina društva se shajajo le redkoma k zborovanjem, druga pa so popolnoma ustavila svoje delovanje. Stari, neistiniti izrek: „Inter arma silent muse“ nam ne sme biti v potuho, ne sme nas zazibati v brezdelje. Glede na vojno samo, ne glede na šolstvo in ne glede na naše stanovske interese, bi se morali večkrat shajati na zborovanja. Tu naj se posvetuje in ukrepa Zavezino učiteljstvo, kako naj v ljubeznivi in dejanjem služi vsemu in vsakemu, kdorkoli in karkoli deluje v prosep zmagovite vojne, v tolažbo in podporo žalostnim in obupajočim, ostavljenim in trpečim. Na takih zborovanjih bi se izprožil marsikateri dober nasvet, kako pomagati in podpirati one, ki se bore za dom, cesarja, ki se bore za nas vse.

Vnemar tudi ne smemo puščati svoje organizacije. Sveta dolžnost društvenih odborov je, da drže člane skupaj, da ne odpadajo in ne začno tavati kot izgubljene oves vsak po svoji poti. Mladim učiteljem, posebno začetnikom, ki pridejo v okraj, naj gredo društveni odbori na roko, vabijo naj jih v svojo sredo, pomagajo z besedo in dejanjem v njih težavnem poklicu.

Društveni odborniki naj tudi sedaj v teh hudih časih resno in vestno izvršujejo svoje funkcije tako v svojem delokrogu, kakor nasproti Zavezni.

Tovariše predsednike Zavezinih društev nujno prosimo, da nam pošljejo v 14 dneh popolen imenik svojih članov; tovariši blagajniki pa članarino za l. 1915, pa tudi za l. 1914, kateri so še na dolgu.

Zavezino vodstvo prosi dalje, da blagovolijo tovariši tajniki sestaviti kratko

poročilo o delovanju svojih društev od začetka vojne, t. j. od 26. julija 1914 do sedaj, ter ga odposlati z imenikom društvenih članov podpisane predsedništvu.

Tovariši predsedniki naj imajo v polni evidenci vse učitelje vojake, ne le onih, ki so v naši organizaciji, sploh vse učitelje vojake v okraju, da sestavi Zaveza ob koncu vojne natančno statistiko. Predsedništvo Zaveze bo poslalo ob svojem času Zavezinim društvom v tem smislu sestavljen obrazec v izpolnitev.

Nobeno društvo ne sme zaspiti in razpasti med vojno vihar. Veliko odgovornost imajo v tem pogledu društveni odbori. One, ki ne store svoje dolžnosti, bo klicalo na odgovor slovensko učiteljstvo. Zato glejte, da ne trpi škoda učiteljska stvar!

Vodstvo Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Opomba: Ta okrožnica se je razposlala vsem Zavezinim društvom.

Pot k življenju.

V simpatično pisanem članku nas je informiral tov. Ivan Segar v 6. letošnji številki „Učiteljskega Tovarisa“ o snovanju Srednjeevropske učiteljske zveze. Idejo pozdravljamo z veseljem, zakaj če se oživotvori, pridobi s tem šolstvo in z njim narod. „Strnem naj se v skupno delo za Srednjo Evropo posamezni stanovci te zemlje“, pravi Neumann v svoji knjigi „Mitteleuropa“, ker je treba, da najde vsa Srednja Evropa skupno atmosfero. — Na to delo je pozval berlinski učitelj Röhl tudi učiteljstvo, ki naj sestavi v to svrhu vzajemni odbor; „Tovariš“ je na istem mestu tudi že poročal o nalogi tega odbora, da skupno življenje srednjeevropskega prebivalstva s poukom in poučevanjem ljudstva zbuja in krepi in medsebojno razmerje društev čvrsteje zveže.“

Čitali smo to zahtevo, naš pogled pa je bil obrnjen na dom. . . Kako naj vstopi slovensko učiteljstvo, znabiti, med najbolj maloštevilnimi, v sveti prostor enotnosti, posvečen po velikonarodnih zastopnikih, samo razdvojeno? Kako naj zastopa šolskonarodno svojo idejo, če se ne združi zanjo doma? Zato razvijamo najprej lastni prapor s programom,

ki se moramo v njem združiti vsi: Skupno v vseh stanovskih, skupno v vseh narodnih vprašanjih!

Mnogo jih je med nami, ki jim misel ni nova, zakaj marsikoga je poučil veliki čas, da so na svetu velike ideje, ter da se te razlikujejo od domačega prepira med Slomškarji in Zavezarji; zato nam je tudi laže govoriti. Vojna je zabrisala nekatero nasprotstvo, in marsikatera ost je izgubila na ostrini ali se je skrhalo docela, in če ostane to dejstvo trajno, smo pristaši obeh učiteljskih strank že na več kot na pol pota — učiteljske enote.

Vseeno je pri koraku, ki ga napravljamo, treba, da se ozremo na stališča in pojme, ki so nas ločili kot principi; laže se tako razgovorimo!

Osnova, na kateri je zgrajena Slomškova Zveza, je odločno poudarjanje krščansko-katoliškega prepričanja; ona, na kateri stoji Zaveza, narodnega, naprednega in demokratičnega prepričanja. Ker pa sta prevzeli ti učiteljski združenji svoji osnovni prepričanja od dveh slovenskih političnih strank, sta se priklopili — in ne bojimo se izreči — da tudi udinjali tema strankama, sprejeli sta njun program za lastnega. Tako pa sta se oddaljili od svojega npravnega stališča: stališča učiteljskega stanovskega združenja; od stališča, ki je za učiteljstvo edino pravo in edino potrebno.

Vsaj to spoznanje ni novo, da učiteljstvo kot tako nima ničesar iskati v strankah, ki sta si pridedili svetovno prepričanje za politično. V obojih vrstah jih je bilo mnogo že pred vojno, ko so se pripravljali na to, da dvignejo klic po stanovski slogi, ki nam veleva, da moramo vsi biti učitelji in v prvi vrsti le učitelji in da bodi naša združitev posvečena s programičnim stanovskim delom, da bodi vse to stanovsko delo eno in edino: narodova izobrazba in zunanje stališče učiteljstva. In prvo prej! Če je bil doslej delokrog stanovske organizacije — ki je bila pač brez politične primese — odmerjen v stanovski nadaljni izobrazbi, v izboljšanju gmetnega in družabnega stanja itd., se mora razširiti ta krog zaradi razmer v delo z altruističkim smotrom preko samih stanovskih interesov na blaginjo mladine in s to narodove blaginje. Ta delokrog pa izključuje sam po sebi vsako politično delovanje stanovske organizacije in vsako politično svetovno naziranje sploh. Da ne bo

nesporazumljen, še pripišimo: stanovske organizacije kot take — za politično mišljenje posameznikov pa ne sme biti stanovska organizacija nikdar odgovorna, niti ne sme nanje karkoli vplivati!

Sicer pa je na našem takozvanem političnem obzorju potihnil med vojno vihar in viharček, in ni ga med nami, ki bi trdil, da se je zgodilo to v škodo. Korist miru v bodočnosti ne more izostati, zakaj nemogoče je, da bi tisto malenkostno — trdimo lahko celo, da največkrat osebno — orožje nastopilo zopet ter bi se sukali rapirji in rapirčki v malenkostnih postranskih prepričkih, ko živi gotovo v nas vseh skupna želja po napredku in blaginji našega naroda.

Nismo optimisti, ki bi pričakovali, da proži dosedanji takozvani politični nasprotnik že na prvi klic roko svojemu nasprotniku, a naš namen je dosežen, če se zbudi v mnogem srcu želja po skupnem stanovskem delovanju, ki nam je bilo najpotrebnejše vedno, ki pa doseže v najkrajšem času višino kategoričnega imperativa. Brezdvomno je namreč, da nas čakajo tudi na šolskem polju reformatorične naloge, ki jih bodo morali reševati narodni zastopniki roko v roki ravno s slovenskim učiteljstvom, ki je poklicano v to v prvi vrsti. In za to nalogo se moramo združiti, če nočemo, da se rešujejo šolska vprašanja preko tega najodličnejšega faktorja. Niti taki optimisti nismo, ki bi upali, da očisti sedanji grozopolni čas svet demagogov; zato je tembolj skupna naloga učiteljstva, da odpira ljudstvu oči ter ga vodi v šolskem vprašanju do tega, da bo zahtevalo samo brez vsakega vplivanja od katerekoli strani in brez vsakega suflerstva rešitev lastne narodne šole tako, kakor se samo prepriča o njegovi potrebi za bodočnost. Ne na „danes“, na „jutri“ bomo zrlj z njim, zakaj „danes“ je vedno le čas osebnega egoizma.

Če pa zamudi učiteljstvo svojo nalogo tukaj, potem je zamudilo ugotovitev svojega stališča za dolgo, dolgo dobo.

Ta naloga, ki nas čaka, in ta njena posledica pač ni majhna; zato je tem nujnejše, da povprašamo najprej pri sebi: Ali se bomo upali vzeti njeno proizvedbo v roke razcepljeni in po razkolu slabotni? Ali ne kaže to naše cepljenje od celote, da nam nedostaje sploh čut medsebojnosti, smisel organizacije? Ali se bomo drznili

LISTEK

Fran Erjavec:

Pisma.

I.

Kiralyhida, 30. marca 1916.

Dragi tovariš!

Prosiš me, naj Ti natančneje opišem svoje robinzonade, in mi očitaš obenem, da sem se odtujil Tebi in tovarišem. To nikakor ni istina! Opazil sem obratno dejstvo, da je bila vez med menoj in domovino tem trdnjša in silnejša, čim dalje sem bil v tujini. Valovi usode so me zanašali po došlej neugnanih pokrajinah, nabral sem toliko novih vtiskov, da so oči že skoro utrujene, in želim si z vsjo močjo svojega srca zopet nazaj v svoje ljubljene Brkine. Sicer pa o vsem tem drugič!

Zanimivo je, da iz daljave človek ne hote opazuje vse dogodke in vse življenje v domovini s silno kritičnim očesom in vedno nehote primerja s tujino. Dovoli, da

Ti v naslednjem opišem nekoliko takih opazovanj v urah samote.

Veliki in silni so dnevi, v katerih živimo, tako veliki, da niti približno ne moremo pojmiti njih globine ter razumeti njih pomena; toliko manj moremo še pregledati vpliv, ki ga bodo imeli na bodoči razvoj človeštva in njegove kulture. Kakor opijanjeni hodimo okrog, vse se vrti človeku pred očmi, dogodki in perspektive, strah in upanje — vse se spaja v en sam nerazumljiv kaos. Tam zunaj se pa s krvavimi črkami in strašno ledenostjo dalje piše zgodovina in se s strojnimi puškami trdo začrtava usoda narodom . . .

Kako navdušeni smo nekoč prisegali na te in one devize, kako prepričani smo zastopali nekoč nezmotljivost in edino zveličavnost teh in onih načel. Danes? Ej, tam na brezkončnih ruskih stepah, v sivem skalovju tirolskem in v lepi Goriški postavljajo dogodki naše teorije na glavo. Naši programi obledavajo, nekateri postajajo celo smešni. Že danes je vsakemu jasno, da ne bo treba povsem nove orientacije samo vsemu človeštvu, ampak vsakemu posamezniku; ne samo v politiki, ampak v vseh posameznih disciplinah. Tozadveni znaki se že pojavljajo, vedno pogosteje celo. Sicer

so vsi ti glasovi še več ali manj otroške kretnje, a dobro se vidi iz njih vendar, da vse instinktivno čuti bodočo radikalno reorganizacijo vsega notranjega in vnanjega življenja. Prav na vsakem polju se opaža to, tudi v šolstvu.

Pred kratkim sem čital v nekem du-najškem listu nekaj načrt bodoče šolske reforme. Člankar izvaja nekako to-le:

Vojna je pokazala, da zavzame v uri sile in stiske duševno in telesno močnejša individualnost nehote mesto voditelja mas. Vkljub vsem naukom enakopravnosti mora tedaj duševno in telesno močnejši uživati neko prednost. Pokazalo se je, da se ljudje močno razlikujejo med seboj in na vsakem mogočem polju vidimo nastop mož, ki so si priborili mesto nekakega voditelja le zaradi moči svoje osebnosti. V navadnih razmerah bi izginiti neopaženi. Iz tega se učimo, da bi bilo za domovino odločilne važnosti, da bi se že v navadnih razmerah postavilo vsakega moža res namesto, ki sodi nanje po svojih talentih. Doslej smo to še ovirali, oziroma smo imeli vse premalo smisla za razvijajoče se talente. Med ogromne množine dokazov naj le omenimo, da je izumitelj iznajditelj ladjinega vijaka živel in umrl nerazumljen kot — gozdarski uradnik.

To se mora v bodoče vsekakor preprečiti, in to je glavna naloga vzgoje in šole. V današnjem šolskem sistemu pa tega ni mogoče, zato se mora ta povsem reorganizirati. Vodilna ideja pri reorganizaciji šolstva mora biti ta, da se bo dala prilika talentom, da se razvijajo v svoji smeri in bodo lahko pozneje izrabili svoje zmožnosti na tistem polju, kamor ga kličie priroda. V današnjem prenapolnjenem razredu učitelj nikakor ne more odkriti in pospeševati raznih talentov, zato se mora zmanjšati število učencev posameznega učitelja na kvečjem 40. Ker je splošna šolska obveznost predpogoj, bo treba zato odpreti ogromno novih razredov in zidati nove šole, in to v vsaki vasi, ki ima le 30—40 šoloobveznih otrok. To pa zmora le država in še ta bi težko dobila potrebnih sredstev. Jasno je, da se bo po vojni monopoliziralo mnogo živih, zavarovanje i. t. d. Ta monopolizacija bo zahtevala ogromno uradnikov vsehposod in potrebnih uradnih lokalov, in ti dve vprašanji bi že rešila učitelj in šola. V manjših krajih bi v šoli močno razbremenjeni učitelj lahko opravljal obenem posle monopolnega uradnika, in s tem bi se tudi njegovi dohodki primerno povečali, ne da bi bilo treba direktno povišati učiteljske plače. Tudi učne